

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Fejlesztő neve:

BETLEHEM MÁRTA

MA szak: ének-zene tanár

Kurzus: ének-zene (nevelés) módszertan

Modul címe:

KOOPERATÍV TANULÁSI TECHNIKÁK TANÍTÁSA LISZT FERENC SZIMFONIKUS KÖLTEMÉNYEI ALAPJÁN

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása:

A kooperatív tanulási technikák alkalmazása fontos szerepet játszik a hallgatók tanítási gyakorlatra való felkészítésében. Kiemelt jelentőséget kapnak a tanárképzésben, hiszen a saját élményű tanulás segítéséhez szakmai és módszertani szempontból is korszerű ismeretek kellenek. Olyanok, amelyeket a tanítási gyakorlatuk során érvényesíteni is tudnak. A cél olyan módszerek megtapasztaltatása, amelyek megfelelnek a megváltozott elvárásoknak. Fontos, hogy a hallgatók „diákként” is kipróbálják ezeket.

A kooperatív munkaformákat kooperatív tanulásszervezéssel ismerik meg, sajátítják el, ez lehetőséget biztosít a nagyszámú egyidejű interakciókra. Ezek során kiemelkedő szerepet kap a kulcskompetenciák fejlesztése, és ez a tanulásszervezési forma lehetőséget biztosít a differenciált oktatásra is. A páros és csoportmunka előnye például, hogy a tapasztalataikat többféleképpen is értelmezhetik, a tagok kénytelenek reflektálni saját megoldásaikra is és továbbgondolni azokat. Liszt Ferenc szimfonikus költeményeinek ilyen szempontú feldolgozásával ezeket a szempontokat szeretném figyelembe venni, mert ezen művek kifejezetten alkalmasak a kooperatív technikákkal történő feldolgozásra.

2. Fejlesztendő tanári kompetenciák:

a. általános kompetenciák

A tanári kulcskompetenciák szerint a tanár szakmai felkészültsége birtokában hivatásának gyakorlása során alkalmas: *(15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről)*

- 1. a tanulói személyiség fejlesztésére**
- 2. tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítésére, fejlesztésére**
- 3. a pedagógiai folyamat tervezésére**
- 4. a szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztésére**

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

5. az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztésére
6. a tanulási folyamat szervezésére és irányítására
7. a pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazására
8. szakmai együttműködésre és kommunikációra
9. szakmai fejlődésben elkötelezettségre, önművelésre

b. Ének-zene tanári kompetenciák

1. A zenetudomány korszerű iskoláinak, elméleteinek gyakorlatban történő alkalmazása, a tanítás folyamataiban való felhasználása
2. A korszerű elméletekhez kapcsolódó módszereknek és eljárásoknak a tanulási folyamatokban való működtetése, az aktív tanulói felhasználás megtanítása
3. A tanulók korszerű történeti érzékének fejlesztése, alakítása
4. A kortárs zenei kultúra közvetítése, jelenségeinek a tanulási folyamatban való feldolgozására
5. A korszerű információs és kommunikációs technikák elsajátítása és a tanításban történő alkalmazhatóságának megismerése
6. Az interkulturális műveltségterületek tartalmainak tanulói tevékenységben való összekapcsolására
7. A kritikai gondolkodás, a véleménynyilvánítás, alkotás, esztétikai értékítélet elsajátítása és a tanulók felé történő közvetítése
8. A tanulóknak a saját énekhangjukhoz, a zenei anyanyelvhez és annak használatához kapcsolódó kulturális, szociális és személyes kompetenciáinak fejlesztése, beállítódásuk befolyásolása
9. A helyes, reális énkép és önismeretet követően a problémamegoldó képesség, a kreativitás, a kritikai reflexió fejlesztése
10. Az énektanítás taneszközeinek kritikai elemzésére, és az azt követő felhasználása

3. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

A romantika korának történeti és zenei jellemző. A programzene műfaja és helye a romantikus zenében, valamint Liszt Ferenc munkásságában. A szimfonikus költemény, mint a programzene „speciális” műfaja, szerepe Liszt Ferenc életművében. A kooperatív tanulási technikák ismerete.

4. Eszközigeny:

Fehér papírlapok, csomagolópapírok és filctollak, fénymásolatok, módszertankönyvek és tankönyvek, CD-k és DVD-k, internet-kapcsolat (ha megoldható)

5. Szakmódszertani óravázlat:

R

1. 🧑 TTM-táblázat készítése

A következő TTM (tudom-tudni szeretném-megtanulom) táblázatba írják be, hogy mit tudnak, gondolnak és mit szeretnének megtanulni a kooperatív tanulási technikákról!

Tudom	Tudni szeretném	Megtanulom

2. 🧑 Fogalomértelmezés

A mai órán az RJR-modell alapján fogunk dolgozni, ezért értelmezzék a következő fogalmakat: ráhangolódás, jelentésteremtés, reflektálás!

J

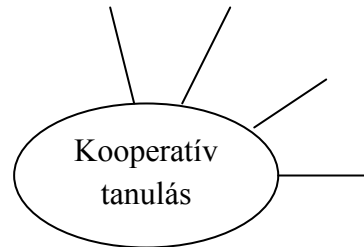
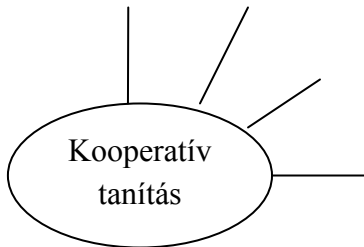
3. 🧑 A kooperatív tanulás és tanulássegítés jellemzői

Eddigi ismereteik, tapasztalataik alapján gyűjtsék össze a kooperatív *tanulás* jellemzőit!

Eddigi ismereteik, tapasztalataik alapján gyűjtsék össze a kooperatív *tanítás* jellemzőit!

Mindkettőt ábrázolják egy-egy fűrtábra segítségével!

4. 🧑‍🤝‍🧑 A kooperatív tanulásszervezés feladatai

Gyűjtsék össze, hogy milyen feladatokat kell elvégezni a kooperatív tanulásra épülő tanóra előtt, közben és után!

Szedjék táblázatba megállapításaikat!

Feladatok a tanóra előtt	Feladatok a tanóra közben	Feladatok a tanóra után

5. 🧑‍🤝‍🧑 Órarászlet elemzése

5.1. Figyeljék meg, hogy mennyire felelnek meg a megállapításaik az óraterv és a tanóráról készített videofelvétel alapján!

1. melléklet: óravázlat hallgatói ismeretekkel kiegészítve

2. melléklet: videó az óráról

5.2. Figyeljék meg, hogy mit csinálnak/nem csinálnak a diákok és a tanár a tanítási órán! Beszéljék meg meglátásaikat!

5.3. Figyeljék meg és értékeljék, hogy milyen az egyes csoportok együttműködési foka és módja(i)!

5.4. Mit csinálnának másként? Miért?

5.5. Készítsenek saját vázlatot a tanítási órához! Majd ismertessék egymással az ötleteiket!

6. 🧑🧑🧑 A csoportalakítás néhány lehetséges szempontja

Milyen csoportalakítási formákat ismernek? Sorolják fel és ismertessék jellemzőiket!

7. 🧑🧑🧑 Együttműködésen alapuló tanulásszervezési technikák

Az asztalon található könyvekben keressenek együttműködésen alapuló tanulásszervezési technikákat és ismertessék jellemzőiket! Válasszanak ki egyet közülök és mutassák be működését! (BÁRDOSSY Ildikó – DUDÁS Margit – PETHÓNÉ NAGY Csilla – PRISKINNÉ RIZNER Erika (2002) 314-374)

R

8. 🧑 TTM-táblázat befejezése

Töltse ki az óra elején elkezdett TTM táblázat üresen hagyott 3. oszlopát (Megtanulom) azokkal a jellemzőkkel, amiket megtudott, amit megtanult, amire választ, amire megoldást kapott, ami teljesült, és amit elért!

9. 🧑 Kilépőkártya

Válaszoljon írásban a következő három kérdésre!

9.1. Mi újat tudott meg a kooperációról? Emeljen ki egy fontos gondolatot!

9.2. A témafeldolgozás mely részét érezte a legsikeresebbnek? Miért?

9.3. Milyen ötlete van, amit felhasználna saját tanításában?

6. Megjegyzések a feladatokhoz:

A leendő tanárok, tanárjelöltek gyakorlatát alapvetően meghatározzák az általuk tapasztalt tanítási módszerek. Ezt a mintát igyekeznek követni, vagy tesznek ellene a saját tanítási gyakorlatukban is. A mai kor azonban a tanároktól megkívánja mindennapi tanítási gyakorlatukban a tudatos, reflektált kritikailag átgondolt óravezetést, feladatokat. A hagyományos frontális óravezetés nem alkalmas a (kulcs)kompetenciákat célzó, önálló gondolkodás kialakítására és fejlesztésére, ezek új módszereket igényelnek a gyakorló pedagógusoktól és így a pedagógusjelöltektől is. A befogadóközpontú tanítás a tanulót helyezi a középpontba. Ezt a tanítást meghatározza a tanuló előzetes tudása, elvárásai, zenehallgatási gyakorlata. A legfontosabb szerepe ebben a folyamatban a tudásnak, a jelentést befogadó

tanulónak van, amit az előzetes tudás, az előzetes elvárások és nézetek tudatosításának mélysége és minősége határoz meg, illetve jelentősen befolyásol. Ezért kap kiemelkedő jelentőséget az RJR szerinti tanítás és órafelépítés. Ezért a szakmódszertani órák feladatok célja, hogy a hallgatók képesek legyenek ennek az újfajta tanulásszervezésnek a gyakorlati megvalósítására. A tanítási óra célja így a kompetenciafejlesztés, ami a hallgatók és a zene aktív viszonyát, találkozását helyezi a középpontba. Ezek a szempontok (elvek) teljes szemléleti változást kívánnak a tanártól, amit már a hallgatókban a tanítási gyakorlat során kell kialakítani az eredményekhez. Azért a zenetörténeti adatok, ismeretek helyett/mellett a kompetenciákat kell fejleszteni. Ehhez pedig nem megfelelőek a hagyományos, ismeretátadó tanítási modellek. A tananyag feldolgozása 2-6 csoportban történik.

Lehetséges megoldások:

R

1. 🧑 TTM-táblázat készítése

A következő TTM (tudom-tudni szeretném-megtanulom) táblázatba írják be, hogy mit tudnak, gondolnak és mit szeretnének megtanulni a kooperatív tanulási technikákról!

lehetséges megoldások: egyéni

néhány válasz a teljesség igénye nélkül:

Tudom	Tudni szeretném	Megtanulom
„Dolgoztam már pár-, illetve csoportmunkában, vagyis vannak tapasztalataim.” „a diákok tanári kalauzok alapján dolgoznak” „ismerek néhány csoportszervezési eljárást” „Ez a tanulásszervezési forma hatékonyabb, mint a frontális.”	„Milyen technikákat használhatok ebben a tanulásszervezési eljárásban?” „Hogyan tudom megoldani, hogy a munkából minden csoporttag kivegye a részét?” „Milyen lehetőségei és szabályai vannak az elkészült munkák, poszterek megosztásának, közzétételének?”	

2. 🧑 Fogalomértelmezés

A mai órán az RJR-modell alapján fogunk dolgozni, ezért értelmezzék a következő fogalmakat: ráhangolódás, jelentésteremtés, reflektálás!

Az RJR-modell: „A ráhangolódás (vagy felidézés) fázisban először aktívan felidézzük a témáról való tudásunkat, az újonnan megértett dolgokat a már meglevő és/vagy vélt tudásunkra építjük. A jelentéstulajdonítás (vagy jelentésteremtés) fázis nem más, mint az új információkkal és gondolatokkal való ismerkedés. A reflektálás fázis során szilárdítjuk meg az újonnan tanult ismereteket, és aktívan alakítjuk gondolkodásunk elméleti keretét az új gondolatok befogadása céljából. Ebben a fázisban sajátítjuk el „igazán” a tudást és teszünk szert maradandó ismeretekre.” (BÁRDOSSY- DUDÁS -PETHÓNÉ NAGY - PRISKINNÉ RIZNER 2002.)

J

3. 👥 A kooperatív tanulás és tanulássegítés jellemzői

Eddigi ismereteik, tapasztalataik alapján gyűjtsék össze a kooperatív *tanulás* jellemzőit! Ábrázolják fűrtábrán!

1. Párokban vagy kicscsoportban történik; 2. együttműködésen alapul (kölsönös függés, megosztott felelősség); 3. közös problémák megoldása, közös téma kutatása vagy értelmezése; 4. új összefüggéseket keresése (találása); 5. önálló ismeretszerzés és feldolgozás; 6. új ismeretek megszerzése, megértése, felhasználása; 7. empátia, tolerancia, szociális képességek kialakítása, fejlesztése; 8. aktív egyéni gondolkodás és sokoldalú együttműködés...

Eddigi ismereteik, tapasztalataik alapján gyűjtsék össze a kooperatív *tanítás* jellemzőit! Ábrázolják fűrtábrán!

1. a tanulássegítés új útjainak megismerése, elfogadása és alkalmazásának igénye; 2. hit az óraszervezés eredményességében; 3. az alapos előkészítés, tervezés, szervezés vállalása (többletmunka); 4. rugalmasság a tanítás megszervezésében és az óra vezetésében; 5. segítőkészség; 6. empátia; 7. a tanulói munka folyamatos értékelése; 8. önértékelés...

4. 👥 A kooperatív tanulás szervezés feladatai

Gyűjtsék össze, hogy milyen feladatokat kell elvégezni a kooperatív tanulásra épülő tanóra előtt, közben és után! Szedje táblázatba megállapításait!

Feladatok a tanóra előtt	Feladatok a tanóra közben	Feladatok a tanóra után
A tanítás anyagának megfelelően a célok meghatározása	A csoportok megalakítása	A feladatok és végrehajtásuk értékelése, helyességük vagy problémáik igazolása
A tanítandó anyag feladatainak megtervezése, a várható megoldások átgondolása	A szerepek kiosztása	A csoportok és az egyes tanulók munkájának értékelése
A tervezett feladatokhoz a megfelelő anyagok (szemléltetések) kiválasztása és sokszorosítása	A feladatok elmagyarázása és hozzájuk tartozó időkeret meghatározása	Az órán szerzett tapasztalok összegzése, értékelése – a tananyag feldolgozásának szempontjából
Az időkeret meghatározása az egyes feladatokhoz	A tanulás (feladatok megoldásának) segítése, támogatása	Az órán szerzett tapasztalok összegzése, értékelése – a tanulói munkák (egyéni és csoportmunkák) szempontjából
A csoportalakítás szempontjainak meghatározása	Beszámoltatás a tanulási folyamat eredményeiről (az egyes feladatok megoldásai)	Önértékelés
Az óra térszervezése (csoportok elhelyezkedése)	Folyamatos értékelés a munka során	
A sikeres óra kritériumainak meghatározása	A tanulók megfigyelése	

5. 🧑‍🏫 Órarészlet elemzése

Figyeljék meg, hogy mennyire felelnek meg a megállapításaik az óravázlat és a tanóráról készített videofelvétel alapján!

1. melléklet: óravázlat hallgatói ismeretekkel kiegészítve
2. melléklet: videó az óráról

Figyeljék meg, hogy mit csinálnak/nem csinálnak a diákok és a tanár a tanítási órán!

Figyeljék meg és értékeljék, hogy milyen az egyes csoportok együttműködési foka és módja(i)!

Mit csinálnának másként? Miért?

Készítsenek saját vázlatot a tanítási órához! Majd ismertessék egymással az ötleteiket!

6. 🧑‍🎓 A csoportalakítás néhány lehetséges szempontja

Milyen csoportalakítási formákat ismernek? Sorolják fel és ismertessék jellemzőiket!

Vegyes csoport: a tanár jelöli ki a csoporttagokat különböző szempontok alapján (1. jó, közepes és gyenge képességű tanuló; 2. fiú és lány is legyen a csoportban; 3. azonos érdeklődési kör vagy eltérő vélemények alapján – szakértői csoport); 4. szimpátia alapján (a tanár kinevez 1-1 csoportvezetőt, akik kiválasztják a csoportjuk tagjait).

Homogén csoport: 1. azonos, vagy hasonló teljesítmény alapján áll össze; 2. azonos nemű csoport.

Véletlenszerű csoport: 1. „keveredj – állj párba – beszélj meg”; 2. „kettős kör” szerint; 3. felkészülési párok” szerveződése; 4. „gyakorló párok”

(BÁRDOSSY Ildikó – DUDÁS Margit – PETHŐNÉ NAGY Csilla – PRISKINNÉ RIZNER Erika (2002.) 251.

7. 🧑‍🎓 Együttműködésen alapuló tanulásszervezési technikák

Az asztalon található könyvekben keressenek együttműködésen alapuló tanulásszervezési technikákat és ismertessék jellemzőiket! Válasszanak ki egyet közülök és mutassák be működését! (BÁRDOSSY Ildikó – DUDÁS Margit – PETHŐNÉ NAGY Csilla – PRISKINNÉ RIZNER Erika (2002) 314-374) pl.: Három megye, egy marad; reciprok tanítás stb.

Három megye, egy marad: „A kooperatív tanulásszervezés során szükség van arra, hogy a csoportok egymás munkáival megismerkedjenek. Ennek egyik formája ez a technika. Lehetővé teszi, hogy egy időben történjen meg a kiscsoportokban az elvégzett munkáknak, a gondolkodási folyamatok eredményének bemutatása. [...] A négyfős csoportokat az adott kooperatív feladat elvégzése után arra kérjük, hogy ismerkedjenek meg a többi csoport produktumával az alábbiak szerint: 1. A kiscsoport tagjai számozzák meg magukat! 2. A csoport három tagja (kettes, hármas, négyes számú diák) átül a szomszéd csoport asztalához, hogy megismerkedjen az ő munkájukkal. 3. Az egyik csoporttag (egyes számú diák) azonban marad, hogy fogadja a másik csoport három tagját, és magyarázatokat fűzzön saját csoportja munkájához. 4. Adott idő után a társai visszatérnek, és akkor a kettes számú diák lesz a vendéglátó, míg az egyes és másik két társa elindul, hogy újabb csoportot látogasson meg. 5. A folyamat ugyanígy zajlik mindaddig, amíg minden diák volt vendéglátó és látogató is, tehát a csoportok megismerkedtek egymás munkáival.”

Reciprok tanítás: „Tudjuk, hogy a tanulás egyik legjobb módja, ha tanítunk. A technika azt a célt szolgálja, hogy a tanulóknak is lehetővé tegye a tanárszerep átélését, miközben végigvezeti őket a megadott szövegen, szövegrészleten. [...] 4-6 fős csoportokban dolgozva minden tanuló rendelkezik a megadott szöveg 1-1 példányával. A tanulók mindegyike elolvassa a kijelölt szövegrészt, (célszerűen egy bekezdést), majd a tanár szerepet ellátó diák 5 feladatot végez a következő sorrendben: 1. összefoglalja az olvasottakat, és címet ad a bekezdésnek, 2. két vagy három kérdést fogalmaz meg a bekezdéssel kapcsolatban, és válaszokat kér a többi tanulótól, 3. tisztázza azokat a tartalmakat, amikben a többi tanuló nem biztos, 4. találgat, miről fog szólni a következő bekezdés, 5. kijelöli a következő, mindenki által elolvasandó szakaszt és „tanárt”.

R

8. 🧑 TTM-táblázat befejezése

Töltse ki az óra elején elkezdett TTM táblázat üresen hagyott 3. oszlopát (Megtanulom) azokkal a jellemzőkkel, amiket megtudott, amit megtanult, amire választ, amire megoldást kapott, ami teljesült, és amit elért!

9. 🧑 Válaszoljon írásban a következő három kérdésre!

9.1. Mi újat tudott meg a kooperációról? Emeljen ki egy fontos gondolatot!

9.2. A témafeldolgozás mely részét érezte a legsikeresebbnek? Miért?

9.3. Milyen ötlete van, amit felhasználna saját tanításában?

7. Fejlesztő értékelés:

A hallgatók folyamatos javítása, segítése, dicsérése, szöveges értékelés a tanítási gyakorlat végén. A fejlesztő értékelés fontos része, amikor a hallgatók kérdéseket tesznek fel egymásnak a feladatok bemutatása során, majd értékelik egymás munkáját. A tanulói tudatosságot segíti a TTM-táblázat (1. és 8. feladat), illetve a tanári és hallgatói önreflexiót szolgálja a kilépőcédula (9. feladat), mely az óra, a tanultak végiggondolására készíti a tanulókat, ugyanakkor visszajelzést is nyújt a tanár számára.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

8. Felhasználható irodalom:

1. ARATÓ Ferenc: Együtt-tanulók kézikönyve : Bevezetés a kooperatív tanulásszervezés rejtelmeibe. Educatio, Bp., 2008.
2. BÁRDOSSY Ildikó – DUDÁS Margit – PETHŐNÉ NAGY Csilla – PRISKINNÉ RIZNER Erika: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Pécsi Tudományegyetem, 2002.
3. BÁRDOSSY Ildikó – DUDÁS Margit – PETHŐNÉ NAGY Csilla – PRISKINNÉ RIZNER Erika: A kritikai gondolkodás fejlesztése: az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei : tanulási segédlet pedagógusok és pedagógusjelöltek számára a saját élményű tanuláshoz. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2002.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

